

Kapitola 1

Noční můra v ráji

Benedict Cumberbatch má být popraven. Klečí na zemi s tlustou dekou přes hlavu a ruce má spoutané tkaničkami od bot. Jde o typickou pozici při popravách a herec nyní očekává, že jeho život bude ukončen výstřelem z pistole.

Benedictovi trvalo dalších pět let, než byl schopen mluvit o příběhu oné děsivé noci, kdy ho tři ozbrojenci zajali jako rukojmí. Stalo se to v létě 2004. Bylo mu 28 let a letěl na natáčecí lokaci BBC v Jižní Africe, aby hrál v seriálu *Až na konec světa*. Bylo to poprvé, kdy se kvůli natáčení vypravil do zahraničí, a šlo o první z jeho velkých televizních rolí. Spolu s ním byli na místě natáčení i herečka Denise Blacková, známá ze seriálů *Coronation Street* a *Queer as Folk*, a místní herec Theo Landey.

Ti tři se od chvíle, kdy se seznámili, dost spřátelili a bylo docela přirozené, že trávili společně čas i mimo natáčení. Když konečně díky natáčecímu rozvrhu získali několikadenní volno, odjeli všichni

tři na pár dní do nedalekého národního parku Sodwana Bay, aby si zde vyzkoušeli potápění a místní bary, které jim nadšeně vychvalovali členové televizního štábu. Když tam Benedict, Denise a Theo dorazili, hned si to místo zamilovali a bez váhání se rozhodli, že zde stráví prodloužený víkend, takže budou mít možnost nasávat atmosféru až do poslední chvíle, kdy bude třeba, aby se vrátili na plac. Plánovali vyrazit zpátky v pondělí ráno, ale nakonec si to rozmysleli. Shodli se, že bude nejlepší vyjet už v neděli večer po západu slunce, aby někde neuvízli v dopravní zácpě. A protože tam Benedict pořádně nastydl, zdálo se, že je to dobrý nápad. Neměli ovšem sebemenší tušení, jak špatně jejich nový cestovní plán nakonec dopadne.

Policie je varovala, že není dobré jezdit po silnicích v noci. Počet přepadených aut v této oblasti stoupal. Navíc je zde v oběhu spousta zbraní, ale dobrých samaritánů, kteří by pomohli, pokud byste se dostali do potíží, je málo a žijí daleko od sebe. Rada, co dělat, kdyby vás někdo přepadl, byla jednoduchá: nikdy se zlodějům nedívat do očí, nikdy jim neodpovídat, nesnažit se o odpor a nedělat žádné rychlé pohyby. Prostě jim dát všechno, co chtějí, modlit se a doufat, že přežijete. Policie těmto třem přátelům také vysvětlila, co v takové situaci mohou čekat. Lupiči je prohledají kvůli zbraním, penězům, cennostem a drogám a pravděpodobně jejich kapsy projdou dvakrát, prohledají přihrádky v autě, dají stranou hotovost a kreditní karty a k těm pak budou vyžadovat PIN. Ozbrojenci obvykle vezmou někoho jako rukojmí, aby zajistili, že karty a PIN fungují. Zajatce hodí do kufru auta, odjedou k místu, kde se dají peníze vybrat, a když získají maximální částku, tak rukojmí zastřelí. Člověk si jen stěží dokáže představit to naprosté

zděšení, které Benedict musel cítit, když se stal tím, koho do toho kufru nacpali.

Dodnes není jasné, jestli ta prasklá pneumatika, která tři přátele donutila zastavit, byla dílem náhody, nebo záměru. Tak či tak, celý příběh toho, co se stalo poté, je výjimečný pro svou drsnou, brutální hrůznost. „Bylo to nesmírně, nesmírně děsivé,“ prohlásila Denise o těch prvních okamžicích, kdy se k nim gang přiblížil. V tu chvíli netušila, že dál to bude mnohem horší. Nejdřív je gang prořacoval. Řekli jim, aby se postavili tváří k autu a dali ruce za hlavu. Policie pak prohlásila, že kdyby u sebe měli větší hotovost, jejich utrpení by hned skončilo – lupiči by si ji vzali a zmizeli by. Přátelé ale všechny peníze utratili za kurz potápění. V kapsách měli jen pár drobných a kreditní karty, což ozbrojence rozčílilo.

„Nastrkali nás zpátky do auta a já si pamatuju, jak se mi hlavou honila představa, že nás v tom autě chtějí zastřelit a odjet,“ vyprávěl po letech Benedict. Ozbrojenci však měli jiný plán. Během chvilky s nimi vyrazili na cestu. Denise a Theo byli natlačeni na zadní sedadlo a Benedict byl přinucen krčit se vepředu nad jedním z jejich únosců. Záda měl přimáčknutá na přední sklo a vzpomíná, že jak auto poskakovalo po písčité zemi, narážel zadkem do ovladačů rádia. Kdyby to celé nebylo tak děsivé, bylo by to legrační. Na krátký, bizarní okamžik se z reproduktorů ozvala skladba „How to Disappear Completely“* od Radiohead. Nikdo z nich však zmizet nemohl. Řidič rádio vypnul a jedině, co mohli poslouchat, byl zvuk motoru a té prasklé přední pneumatiky.

* „Jak úplně zmizet“; *pozn. překl.*

Když byla ta krátká cesta u konce, strach zesílil. Benedict, Denise a Theo byli vyvlečeni ven a seřazeni vedle sebe. Byli přinuceni kleknout si na zem s rukama za hlavou. Měli přes hlavu hozenou tlustou deku, která měla ztlumit výstřely. „A je to tady,“ pomyslel si Benedict. Všichni tři čekali na svůj konec. Ten ale nepřišel. I když únosci prohledali jejich auto, nenašli nic, co by mělo smysl sebrat. Stáli tam s prázdnýma rukama a to se jim nelíbilo. Přesně v tu chvíli začali být opravdu rozčilení.

„Sundali z nás deky a chtěli vědět, či jsou ty telefony a proč nemáme žádné peníze nebo drogy,“ vzpomínal dál Benedict. „Potom vyměnili tu prasklou pneumatiku a chtěli PIN k našim kartám, čímž se posunuli k další fázi svého hnusného, násilného činu. Nařídili mi, abych vstal a vlezl do kufru auta.“ Neměl jinou možnost, než udělat, co chtěli. Kufr byl špinavý, tmavý a malý. Zaklapli víko a on slyšel tlumené hlasy, jak Denise a Theo prosí, aby ho nechali naživu. A sám se začal modlit za jejich životy.

Když Denise po letech o té události poprvé promluvila, řekla, že jim jejich herecké schopnosti možná pomohly překonat ony zásadní okamžiky. „Byli jsme hrozně slušní a také nesmírně vyděšení,“ vzpomíná. Byli však schopni mluvit a také improvizovat. Dokázali hrát, jakoukoli roli po nich jejich únosci chtěli. A zjevně to fungovalo. Nevzpomíná si přesně jak, ale nějak se jí a Theovi podařilo ty muže přesvědčit, aby kufr auta zase otevřeli.

Benedict zalapal po dechu a pak začal hrát na skutečnost, že jsou angličtí herci a policie po nich bude pátrat. Tvrdil, že má klaustrofobii a že v kufru může dostat infarkt. „Budete mít v kufru mrtvého Angličana. To není dobré,“ řekl jim. Ozbrojenci o tom popřemýšleli,

ale došli k závěru, že je jim to jedno, a víko kufru se za ním zabouchlo podruhé. Benedict byl opět ztracen ve tmě, snažil se dýchat a byl přesvědčen, že jeho osud je zpečetěn. Ani jeden ze tří přátel však netušil, že jejich noční můra potrvá ještě dost dlouho.

Benedict naslouchal další zuřivé hádce mezi členy gangu a víko kufru se pak opět zvedlo. Odtáhli ho na kraj silnice, pryč od Denise a Thea, a zavedli ho na nedaleký kopec. Při chůzi spadl a rozsekl si hlavu. Přinutili ho, aby si opět klekl na zem. Ruce měl svázané tkaničkami, které mu lupiči vytáhli z bot. „Uděláš jedinou chybu a zabijeme tě,“ vyhrožovali mu. „Lehni si na zem,“ rozkázali mu. O chvíli později vedle něj přivlekli Denise a Thea. Jihoafrická noc začínala být dost chladná.

Všichni tři se snažili ležet blízko u sebe, aby jim bylo tepleji a příjemněji. „Cítil jsem krev na své tváři a slyšel, jak ve tmě kolem poletuje hmyz. Myslel jsem na domov a na to, že jsem sice blízko jiných lidí, ale přesto zemřu úplně sám,“ vylíčil Benedict své pocity v článku, který napsal o pár let později pro charitativní organizaci The Prince's Trust. Nějakou chvíli k nim přicházeli různí ozbrojenci a zase odcházeli. Benedict, Denise a Theo spolu nemohli mluvit, a tak neměli ponětí, co se vlastně děje a proč. Pak konečně zaslechli vzdalující se zvuk svého auta. Je po všem? Mohou už vstát?

Postupně se k tomu odvážili. Podařilo se jim rozvázat si navzájem ruce a klopýtali k hlavní silnici. Od začátku jejich noční můry uběhly už víc než tři hodiny. Byla skoro půlnoc. Mávali na každé projíždějící auto, ale žádné nezastavilo, dokonce ani nezpomalilo. Kráčeli dál nocí, vzájemně se podpírali a po tvářích jim tekly slzy. Poté ten zážitek z nejhorské tváře světa vystřídala určitá naděje.

Před sebou v dálce zahlédli odpočívadlo pro nákladáky. Byl tam obchod a restaurace, kterou provozovaly takové starší místní dámy. Dopotáceli se tam a poprvé za ten večer se cítili bezpečně. Benedict si vybavuje, jak byly ty staré dámy rozhořčené tím, co oni tři v jejich zemi vytrpěli. Vzpomíná také, že mu jeden starší muž pomohl rozvázat jednu z posledních tkaniček na jeho zápěstí. Vzpomíná na slzy. Dnes, skoro o deset let později, bolest a strach oné noci už vybledly, ale vzpomínka na ni nikdy nezmizí. Ani její dopad na mysl všech, kdo ji přetrpěli. „Teď už nemarním čas,“ prohlásila Denise v souvislosti s tou událostí. Stejně tak Theo. I Benedict. Odborníci říkají, že když jste postaveni tváří v tvář hrozbě násilné smrti, stane se z vás jiný člověk. V některých ohledech jste silnější, protože jste prošli tvrdou zkouškou a přežili jste. Tu zkušenost si nosíte s sebou a promítá se do všeho, co děláte. Když ta hrozná noc v Jižní Africe skončila, Benedict dostal druhou šanci žít a chtěl teď nakládat s životem co nejlépe, vyplnit každou vteřinu. Připomnělo mu to, co řekl v dubnu toho roku: „Život je velmi vzácný. Musíte ho žít na sto dvacet procent. Prostě se radujte z toho, že jste naživu, a užívejte si to.“

Trvalo však dalších pět let, než byl schopen vylíčit detaily utrpení, kterým prošel, a teprve v prosinci 2013 promluvil o dnech, které po té události následovaly. Stuartovi McGurkovi z magazínu *GQ* tehdy vyprávěl o následujícím ránu, kdy vyšel na balkon domu, kde bydlel, a zadíval se na moře. „Cítil jsem žár na své tváři, díval jsem se do dále a pomyslel si: ‚Chci plavat v tom moři, chci běhat po tom písku, chci být s lidmi, které vidím, jak si hrají. Každý atom v mém těle touží být součástí toho všeho, protože jsem naživu.‘ Zašel jsem za poradcem, který mi řekl: ‚Zkuste se z toho

vypsat, mluvte o tom s lidmi a trochu cvičte – buďte součástí toho, co vás obklopuje.“

A přesně to Benedict dělal – vlastně už předtím, než mluvil s konzultantem. V souladu se svou mimořádně pohotovou myslí popsal čtyři strany detailním vylíčením oné události, ještě když čekal u silnice na policii. V následujících dnech se chodil potápět, vrátil se na plac a se všemi o tom mluvil. „Ty doporučené činnosti jsem už dělal, bylo to takové intuitivní.“ Když následující týden přiletěli jeho rodiče, vrátil se dokonce na místo oné události. „Ptali se mě: ‚Určitě tam chceš?‘ A já jim řekl: ‚Ano.‘ Nedovedete si představit všechny ty drobné detaily, které se mi tam vybavily. Včetně toho hmyzu.“

Jediné trauma, kterého si je Benedict vědom, vyšlo najevo o pár týdnů později během natáčení. Natáčeli v podpalubí lodi v kryté části doku. Zrovna se chystal vyjít si na vzduch zakouřit, a najednou viděl, že začali zavírat hlavní roletové dveře. „Viděl jsem, jak světlo mizí, a řekl jsem: ‚Hele, nemůžete to zastavit?‘ Dveře se ale dál zavíraly a já si přál: ‚Prosím, prosím, nechte je otevřené.“ Zpanikařil a vyběhl ven. „Třikrát nebo čtyřikrát jsem bouchl pěstí do cihlové zdi. Bylo to vzteky z toho, jak mě opanoval ten strach a atmosféra místa, kde jsem se ve své představitivosti opět ocitl. Vzpomínám, že jsem si pomyslel: Nesmím dopustit, aby to ve mně zůstalo.“

Na někoho, kdo málem zemřel jedním z nejkrutějších způsobů, je to dost pozoruhodný přístup, ale Benedict je na zážitky blízké smrti kupodivu zvyklý. Nepočítáme-li tento incident v Jižní Africe, tak od dětství málem zemřel hned třikrát. Přežil vše od podchlazení a výbuchu bomby až po dehydrataci a hrozící smrt hladem. Přesto však, když se řekne Benedict Cumberbatch, lidem se vybaví jediný

NOČNÍ MŮRA V RÁJI

zážitek blízký smrti, který se doopravdy nestal – totiž když Sherlock skočil ze střechy Nemocnice sv. Bartoloměje a zdánlivě se zabil: šlo samozřejmě jen o filmařský trik.